

Прирачник за правилно компостирање и начин на искористување на компостот

Содржина

1. Што е компост?.....	3
2. Зошто правиме компост?.....	4
3. Домашно компостирање.....	6
4. Место за компостирање.....	8
5. Најважни правила за успешно компостирање.....	8
6. Начин на искористување на компостот.....	9

Листа на слики

Слика 1 Како изгледа компостот.....	3
Слика 2 Зелен и кафеав отпад кој може да се компостира.....	3
Слика 3 Црвите, габите и бактериите помагаат да се распадат органските материи.....	3
Слика 4 Процес на компостирање.....	4
Слика 5 Компостот ја прави почвата поздрава.....	4
Слика 6 Исфрлени органски отпадоци од храна на депонии за отпад.....	4
Слика 7 Глобално затоплување на планетата Земја.....	5
Слика 8 Намалување на просторот за живот на многу животински видови.....	5
Слика 9 Водата од зелениот отпад ги собира сите отровни материи од останатиот отпад на депонијата.....	5
Слика 10 Депонискиот исцедок ја загадува подземната вода.....	6
Слика 11 Со компостирање може да се намали количеството на отпад на депониите, а со тоа и емисиите на стакленички гасови.....	6
Слика 12 Зелениот отпад се исфрла во единица / канта наменета за компостирање.....	7
Слика 13 Канти за компостирање.....	7
Слика 14 Идеална локација за подготовка на компост.....	8
Слика 15 Изглед на готов компост.....	10
Слика 16 Компост во зеленчукова градина.....	10
Слика 17 Компостот додаден во леи за при подготвување на почвата за садење.....	10

1. Што е компост?

Компостот е органската материја, која е темна и ронлива со мирис на земја и претставува материјал богат со хранливи материи, сличен на почва.

Слика 1 Како изгледа компостот

Компостот се создава со мешање на зелена и кафеава органска материја или зелен и кафеав отпад.

Зелена органска материја или зелен отпад е:

- зелена трева и лисја,
- лушпи од зеленчук и овошје,
- остатоци од храна и
- талог од кафе и чај.

Кафеава органска материја или кафеав отпад е:

- слама,
- дрвени струготини и
- суви листови.

Слика 2 Зелен и кафеав отпад кој може да се компостира

Не се компостираат: животински производи, пластика, метали, стакло, текстил, коски, болни растенија, животински измет и обоена хартија.

Измешан зелен и кафеав отпад се меша со земја и се остава така да стои покриен. Не се притиска и потребно е да се навлажнува.

Слика 3 Црвите, габите и бактериите помагаат да се распадат органските материи

Милиони мали суштества како што се габи, црви, бактерии и микроорганизми помагаат да се распадат органските материи односно измешаниот органски зелен и кафеав отпад.

Воздухот е важна компонента при компостирањето, бидејќи содржи кислород (O) кој е неопходен за да можат микроорганизмите да ги разградат и користат органските материи. Вода е исто така една многу важна компонента за изработка на компостот, бидејќи хранливите материи ги прави достапни за микроорганизмите.

Природниот процес на распаѓање што ги претвора зелениот и кафеавиот органски отпад во органската материја која е темна и ронлива со мирис на земја, наречен е **компостирање**.

Процес на компостирање

Компостот ја прави почвата поздрава и им помага на растенијата да растат поотпорни на болести и штетници.

Компостот е вредно ѓубриво за растенијата и градините. Со додавање на компост во почвата се внесуваат хранливи материи и микроорганизми во почвата, што ја прави попродуктивна и со што и се **зголемува плодноста**.

Повеќето од отпадоците како што се: луспи од зеленчук и овошје, трева, лисја, слама, пилевина, талог од кафе и чај се акумулираат на депониите. Тоа претставува сериозна закана за животната средина и иднината на земјата.

Кога овие органски отпадоци се исфрлаат на депонии, тие **не се распаѓаат правилно** поради недостаток на кислород.

4

Слика 7 Глобално затоплување на планетата Земја

Високите температури и глобалното затоплување на земјата, предизвикуваат **топење на ледот** на северниот и јужниот пол на земјата и **намалување на просторот за живот на многу животински видови**.

Слика 8 Намалување на просторот за живот на многу животински видови

Слика 8 Водата од зелениот отпад се пренесува на целиот отпад во депонијата

Зелениот отпад има многу **вода во себе**. Кога зелениот отпад се фрла во кантите со останатиот отпад, таа вода навлегува во отпадот.

Зелениот отпад кој е исфрлен во кантите, се носи на депониите за отпад каде се **депонира (исфрла)** целиот отпад од населеното место во кое живееме.

Водата од зелениот отпад навлегува во останатиот отпад како што се пластичните шишиња, пакувањата на млеко и сокови, конзервите.

Притоа водата која поминала низ целиот отпад исфрлен на депонијата ги собира сите нечистотии и истекува во земјата, а оттука во подземните води.

Слика 9 Водата од зелениот отпад ги собира сите отровни материи од останатиот отпад на депонијата

Подземните води истекуваат во реките и езерата и со себе ги носат отровните/токсичните материи кој ги собрале поминувајќи низ отпадот во депонијата. Таа загадена вода се нарекува **депониски исцедок**.

Депонискиот исцедок ги загадува реките, езерата и морињата и целиот животински свет во нив изумира. Депонискиот исцедок ја загадува и водата за пиење која ја користат луѓето и копнените животни. Преку депонискиот исцедок се загадува и водата за наводнување на растенијата на нивите и во градините. Отровите од плодовите на растенијата наводнувани со загадена вода доаѓаат на нашите трпези.

Слика 10 Депонискиот исцедок ја загадува подземната вода

Со компостирањето, овој циклус на **еколошко уништување/деградација** е прекинат и се поддржува заштитата на животната средина. Во намалувањето и правилното управување со отпадот, единствено **компостирањето е најдобар начин** за да се намали количината на отпад исфрлена на депониите, а со тоа и емисиите на стакленички гасови.

Слика 11 Со компостирање може да се намали количеството на отпад на депониите, а со тоа и емисиите на стакленички гасови

Сепак, значителен процент од зелениот и кафениот отпад, е органски отпад кој може да се компостира со одредена грижа и да се користи како ѓубриво за растенијата.

3. Домашно компостирање

Дури **40% од отпадот** во едно домаќинство може да се компостира. Иако компостирањето е, пред сè, природна појава, сепак тоа не значи дека секој од нас не би можел да компостира. Порано луѓето во нашите краишта компостирале. Можеби не го правеле тоа онака како што треба, ама сепак знаеле дека тоа е корисно, па токму затоа практикувале да го собираат органскиот отпад на куп заедно со земја и лисја. Од таквата смеса добивале ѓубриво кое им служело за ѓубрење на градините и нивите.

За жал, таквата практика кај нас речиси целосно е напуштена.

За домашното компостирање, од сопствениците на домаќинствата се бара да го одделуваат / селектираат органскиот зелен и кафеав отпад. Сопствениците на домаќинствата треба да го компостираат отпадот од нивните сопствени кујни, градини и ниви (ако ги имаат). Отпадот создаден и произведен во едно домаќинство, може да се користи во истата градина или на нивните на кои е создаден зелениот и кафеав отпад. Ова може да се постигне со користење на традиционални купови на компост или во сè попопуларните единици за домашно компостирање.

Слика 12 Зелениот отпад се исфрла во единица / канта наменета за компостирање

Поединците коишто се подготвени да ја спроведуваат оваа активност се вообичаено оние кои се големи љубители на градинарството и имаат потреба за компост.

Слика 13 Канти за компостирање

Локалните власти/општините можат да поттикнат поголем број домаќинства да го компостираат својот домашен и градинарски отпад, преку едукација, промоција и субвенционирање на дистрибуцијата на канти за компост.

Домашното компостирање е практично неизводливо за луѓето што живеат во станови или за сопствениците со многу мали градини.

4. Место за компостирање

Компостната смеса се поставува на место кое е затскриено од ветер, најчесто во близина на некои дрва или грмушки, кои овозможуваат доволно осонченост, но и делумно засенување во текот на денот.

Слика 14 Идеална локација за подготовка на компост

На тој начин се одржува топлината, потребна за работа на микроорганизмите, а истовремено се спречува и губење на влагата, неопходна за разложување на органскиот отпад.

Заради полесен транспорт, потребно е локацијата со компостари да биде во близина на местото од каде ќе се собира отпадот.

Важно е компостната смеса да се формира на земја, за да можат различните видови микроорганизми и црви од земјата да навлезат во смесата за да го забрзаат и завршат процесот на разложување.

5. Најважни правила за успешно компостирање

1. За да можат да се развијат потребните микроорганизми смесата мора постојано да се одржува влажна.
2. Во компостарите мора да има доволно кислород. Доколку нема, ќе се развијат микроорганизми кои ќе предизвикаат гниење на отпадот и ќе се појави непријатна миризба, а добиениот компост ќе биде неупотреблив. Токму поради тоа, компостарите мора да имаат доволно големи отвори за да постои аерација /вентилација, но и доволно мали да не дозволат влез на ситни животни.

3. Формирањето на компостната смеса секогаш почнува со слој од лисна маса (т.н. дренажен слој), врз која се додава органскиот отпад.
4. Компостната смеса се поставува на земја за да биде во контакт со живите организми од почвата кои ќе можат да преминат во компостот.
5. Компостната смеса мора редовно, еднаш неделно, да се размешува, односно, растресува за да се обезбедат потребните услови за работа на микро-организмите. А, токму за да се забрза нивната работа, се додава земја.
6. Пожелно е компостната смеса да се покрие за да се заштити од силен дожд, односно од прекумерна влажност.

6. Начин на искористување на компостот

Ако имаме доволно количини компост, не ни е потребно друго ѓубриво. Вредноста на компостот, пред сè, се согледува во зголемувањето на содржината на органските материи во почвата. Хранливите материи од компостот, постепено преминуваат во земјата, со што е обезбедено постојано снабдување на растенијата.

Органскиот компост може да се користи за органско производство, за производство на расад, за собни растенија, за оздравување на загадената животна средина.

Компостот треба целосно да се стабилизира и созрее пред да може да се користи. Не само што незрелиот компост може да ги оштети растенија, туку може да привлече глодари (нивскиот глушец) и други штетници во дворот.

Треба да се престане со додавање на материјал за да може да созрее компостот (иако во системите без вртење, дното на купот може да обезбеди готов компост дури и ако горниот дел од купот е сè уште активен).

Готовиот компост ги има овие карактеристики:

1. Текстура: ронлива и мазна.
2. Мирис: Како шума на дождлив ден или богата земја. Трагите од амонијак или кисели мириси значат дека на компостот му треба повеќе време да созрее.
3. Боја: Темна и богата.
4. Големина: Една третина од оригиналната големина на купот кој се компостира.
5. Температура: Во рамките на 10 степени целзиусови од надворешната температура (особено во средината на купот).

Слика 15 Изглед на готов компост

Откако компостот ќе созрее, еве неколку начини на кои можете да се употреби:

1. Да се користи го како прекривка во градините.
2. Да се додаде во почва за саксии.
3. Да се додаде во леи при подготвување на почвата за садење.
4. Да се распостеле врз тревниците.
5. Да се додаде во почвата околу овошните дрвја.

Слика 16 Компост во зеленчукова градина

Слика 17 Компостот додаден во леи за при подготвување на почвата за садење

Компостот не може да се влоши, но може да стане премногу влажен, премногу сув или премногу стар. Може да се користи компост кој е стар иако нема да има толку многу хранливи материи во него како свеж компост.

Накратко, компостирањето е важно бидејќи тоа е мал чекор со големи добивки. Со запознавање на децата со неа, им се дава можност да се грижат за животната средина и да имаат позитивно влијание. Со компостирањето, децата учат многу работи како што се **плодноста на почвата, разлика помеѓу органското и хемиското земјоделство, причини за појава на емисии на стакленички гасови и емисии на јаглерод и метан и глобалното затоплување на земјата.** Преку изучување на процесот на компостирање, кај децата се развива **еколошка свест.**